

Jų šviesus atminimas

DANA MARIJA ČEPAITYTĖ-MIEŽANEC (1947 10 25–2010 01 07)

Sausio 7 d. vakare, Vilniuje, Greitosios pagalbos ligoninėje mirė daug metų Vilniaus universiteto Istorijos fakultete dirbusi, pastaruoju metu jau pensininkė Dana Marija Miežanec.

Gelgaudiškio pašonėje plytinčiame Skaistakaimio kaime, vidutinių ūkininkų (turėjo 8 ha derlingos žanavykų žemės) Vinco ir Agotos Bataitytės Čepaičių šeimoje 1947 m. spalio 25 d. gimė pagrandukė Dana Marija. Krikštyti dviem vardais buvo lyg ir Čepaičių šeimos tradicija. Du Danos Marijos broliai buvo dvivardžiai.

Dana Marija gimė ne tėvų sodyboje. 1944 m. rugpjūtį vokiečių ir sovietų karo frontas kelioms savaitėms sustojo prie Lekėčių – keliolika kilometrų į rytus nuo Gelgaudiškio. Čepaičių sodyboje buvo apsisostojęs vokiečių kariuomenės ūkio padalinys, tiekęs šviežią maistą fronte esantiems savojo dalinio kariams. Frontui sparčiai pasislinkus Rytprūsijų link, pasitraukdami įnamiai sudegino Čepaičių sodybą su visu turtu. Čepaičiai keletą metų glaudėsi pas svetimus, kol atstatė savo sodybą.

Dana Marija šeimoje buvo vienintelė duktė prie trijų aukštaūgių brolių, bet nebuvo lepinama. Jos gyvenimas šeimoje su tėvais, o ir vėlesniais laikais tik atostogų parvažiuojant į Tėviškę, niekuo nesiskyrė nuo daugumos iš kaimo kilusių vaikų, paauglių ir merginų likimo, kai tėvai gyvendavo kaime. Juodas kasdienis darbas,

neretai nematant baltos dienos. Darbuose pavaduodavo mamą. Tokios dažniausiai ir ištekėjusios atostogų metu Tėviškėje vilkdavo tą sunkią darbų naštą. Taip ir augo, brenodo prapuolusi namų ūkio darbuose, savuose daržuose ir vasarinėse runkelių, linų ir kt. kolchozo „normose“. Taip jos namuose buvę auklėtos ir dirbti įpratinotos nuo mažumės. Toks buvo ir Danos Marijos gyvenimas iki motina apie 1976 m. likvidavo sodybą ir pasibaigė vasarų „lažas“. Dana Marija negalėjusi prisiminti savęs, Tėviškėje dykinėjančios. Nuo vaiko iki subrendusios moters vis dirbusi pakeliamus ir nelabai pagal jėgas, bet ūkyje neišven-giamus darbus.

Dana Marija 1955–1966 m. mokėsi Gelgaudiškio vidurinėje mokykloje. Jos kelias į mokyklą buvo netrumpas – apie 3 km žemyn aukštyn per panemunių rėvas bei griovas. Kai vėliau reikėdavo bent du kartus per savaitę pavakariais eiti į šokių repeticijas mokykloje, tai per dieną tekdavo sukarti net 12 km (mokyklos šokių būrelyje ji šoko nuo penktos iki baigiamosios klasės). O kur dar pauglei privalomi namų ruošos darbai? Tai kiek laiko likdavo ruošti pamokas? O dar kur savišvieta? Vis dėlto Dana Marija mokėsi gerai.

Danai Marijai baigus vidurinę mokyklą, tėvai ryžosi nors vieną vaiką išleisti į aukštuosius mokslus. Nuo 1966 m. rugsėjo ji pradėjo studijas Vilniaus universitete. Važiavo į Vilnių nusiteikusi biologijos studijoms, o priėmimo komisijoje pareiškimą įteikė istorijos studijoms. Tėvai neužginčijo dukters pasirinkimo. Nauja vieta, didelis miestas, kiti vargai, nauji rūpesčiai ir džiaugsmas, nauji nusivylimai. Studijos sekėsi gerai. Dana Marija buvo ne tik gabi, bet ir darbšti, gyvenimo užgrūdinta. Tik pritrūkdavo didesnio pasitikėjimo savimi. Vos išibėgėjęs studijoms, Daną Mariją ištiko pirmas gyvenime skaudus smūgis – staiga mirė tėvas.

Tretiesiems studijų metams istorikus skirstant specializacijomis, Dana Marija buvo paskirta į visuotinės istorijos specialistų grupę. Studentų požiūriu, tai nebuvo prestižinė specializacija, nes daugiau orientavosi į mokytojų rengimą. Katedros vedėjas buvo senas mokytojas ir kultūrininkas doc. Juozas Galvydis. Daną Mariją toks paskyrimas tenkino, nes jautė potraukį mokytojos darbui. Pedagoginę praktiką Dana Marija atliko Vilniaus 30-ojoje vidurinėje mokykloje. Praktikos vadovė, tos mokyklos istorijos mokytoja, greitai

pastebėjo praktikantės pedagoginius gebėjimus, kruopštumą ir stropumą, ruošiantis pamokoms, medžiagos išdėstymą, klasės valdymą. Už visa tai Dana Marija sulaukdavusi mokytojos pagyrimų. Ir jos vedamas pamokas lankęs senas mokytojas doc. J. Galvydis sakydavo: „Jums reikia būti mokytoja!“ Netgi kalbėta apie galimybę įsidarbinti toje mokykloje. Vis dėlto mokytoja pastebėjo ir Danos Marijos silpnybę: greitai užkimstanti, pasitaiko balso stygų, gerklės uždegimų. Vadovė apgailestavusi: būtumėte puiki mokytoja, bet profesiniai mokytojos negalavimai jau pasireiškia dar nepradėjus dirbti mokykloje. Užtat nepatarė orientuotis į mokytojos profesiją. Taip sudužo dar viena Danos Marijos svajonė.

Artėjant studijų pabaigai, 1970 m. spalį Dana Marija ištekėjo už inžinieriaus Edvardo – kilminio Rytų Lietuvos gyventojų ir iš Čepaitytės tapo Miežanec, savo likimą susiedama su Rytų Lietuva.

Bebaigdamas studijas, nuo 1971 m. vasario 16 d. Dana Marija savo gyvenimą visiškai susiejo ir su Vilniaus universitetu – pradėjo dirbti bibliotekininke Istorijos fakulteto skaitykloje. Šis darbas jos netenkinė, bet nebuvo kitokio pasirinkimo. TSRS istorijos katedros vedėjas prof. Andrius Bendžius, zanavykas nuo Sudargo, seniai buvo nužiūrėjęs nuo studijų laikų pažįstamą zanavykę istorikę. Ir Dana Marija nesvyruodama priėmė profesoriaus pasiūlymą pereiti dirbti į katedrą. Taip 1975 m. spalio 1 d. Dana Marija tapo TSRS istorijos katedros vyr. laborante. Be tiesioginio darbo – katedros reikalų tvarkymo, dar atsirado galimybė tiesiogiai prisiliesti prie studijų proceso. Katedroje gavo šiek tiek apmokamo papildomo darbo, – jai buvo pavesta skaityti ir vertinti neakivaizdinio skyriaus studentų kontrolinius darbus. Kur

kas svarbesnis ir malonesnis pavedimas – nuo 1975/1976 m. m. dėstyti TSRS istorijos bendrąjį kursą Parengiamojo skyriaus klausytojams. Tapo tikra dėstytoja valandininke. Katedroje jautėsi esanti tikrai reikalinga. Dėstytojavo iki 1989 m., kai buvo uždarytas Parengiamasis skyrius. Visą laiką iš esmės dirbo toje pačioje katedroje, nors vyko pertvarkymai, keitėsi katedrų profilis bei pavadinimai: TSRS istorijos katedra, Naujųjų amžių istorijos katedra, Naujausiųjų laikų istorijos katedra. Dirbo vis tą patį kasdienį katedros darbą, nors kito pareigybės pavadinimai: vyr. laborantė, raštvedė, reikalų tvarkytoja, metodininkė, vyr. metodininkė, vyr. specialistė...

Dana Marija 1997–1999 m. pagal patentą papildomai dirbo pretendentų stoti į aukštąsias mokyklas ar norinčiųjų geriau pasirengti abiturui egzaminams kursuose, vadinamojoje šeštadieninėje Balčiūno mokyklėlėje Naugarduko gatvėje, kol ji nebuvo sužlugdyta. Tiems šeštadieniniams kelių valandų užsiėmimams Dana Marija ruošdavosi kaip šventei. Juose ji vėl atrado savo – istorijos mokytojos – pašaukimą. Savo kvalifikacija, kruopščiu pasirengimu užsiėmimams, vidurinės mokyklos istorijos kurso turinio bei brandos atestato valstybinio istorijos egzamino reikalavimų žinojimu niekuo nenusileido docentams, mėginusiems dirbti panašų papildomą darbą. Ji gerai išmanė ne tik dėstomą kursą bei reikalavimus, bet ir dėstyto (iš esmės korepetitoravimo) metodiką, kuri vis dėlto skyrėsi nuo dėstytojo darbo su studentais metodikos bei praktikos.

Daug metų Dana Marija dirbo privačia korepetitore, padėdavo moksleiviams pasirengti stojamajam, o vėliau valstybiniam istorijos egzaminui su politologijos priedu. Turėjo labai geros korepetitorės, nebrangininkės reputaciją. Dana Marija išvalgiai anksti pastebėjo, kad daugelyje vidurinių mokyklų (gimnazijų) testai ir darbas su jais yra viena silpniausių ugdymo grandžių, neretas moksleivis per egzaminus pirmą kartą rimtai susidurdavo su testais. Užtat Dana Marija labai gerai išmanė tuomet dar naują testų sudarymo ir taikymo užsiėmimuose metodiką bei praktiką. Testus kasmet tobulindavo, atnaujindavo jų nomenklatūrą, atsižvelgdama į valstybinio egzamino reikalavimų pokyčius ir moksleivių klaidų analizę.

Dana Marija nemažai prisidėjo prie „Lietuvos istorijos studijų“ leidybos. Ji techniškai tvarkė šiuos leidinius nuo pirmo iki penkiolikto tomo.

Dviejų tūkstantmečių sandūra Danai Marijai nebuvo sėkminga. Vyras neteko darbo, kai iki pensijos buvo likęs beveik dešimtmetis. Dana Marija staiga suvokė tapusi vienintelė šeimos maitintoja ir būsto laikytoja. Jai tai buvo didžiulis psichologinis smūgis. Dar vyras sunkiai susirgo. Vėl nauji gyvenimo iššūkiai. Dana Marija buvo stiprus žmogus, bet atlaikyti užgriuvusius gyvenimo išbandymus jai buvo ne pagal jėgas. Sušlubavo ir jos sveikata. Teko atsisveikinti su mėgstamu darbu. Nepridėjo jai sveikatos ir ankstyva dviejų brolių bei vyro mirtis.

Palaidota šalia vyro Sužonių kapinėse.

Sigitas Jelelevičius